

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Факультет/інститут педагогічний

Кафедра педагогіки початкової освіти

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕТНОПСИХОЛОГІЯ

Освітня програма «Початкова освіта» перший (бакалаврський) рівень

Спеціальність **013** «Початкова освіта»

Галузь знань **01** «Освіта»

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол №1 від « » 2020 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Компетентності
5. Результати навчання
6. Організація навчання курсу
7. Система оцінювання курсу
8. Політика курсу
9. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Етнопсихологія
Викладач (-і)	Кандидат педагогічних наук Цюняк Оксана Петрівна
Контактний телефон викладача	0979354485
Е-mail викладача	tsiuniak33@gmail.com, oksana.tsiuniak@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Лекції, практичні заняття, самостійна робота, залік
Обсяг дисципліни	90 годин
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua
Консультації	Очні консультації: 1,5 год. середа 3 пара Запитання можна надсилати на електронну пошту, що вказана у силабусі.
2. Анотація до курсу	
<p>Навчальна дисципліна «<i>Етнопсихологія</i>» вивчається студентами спеціальності «Початкова освіта» на третьому курсі у шостому семестрі. Етнопсихологія як складова професійної освіти знайомить майбутніх фахівців з теоретичними і емпіричними основами етнопсихологічної науки та вивчає національні особливості пізнавальних, емоційно-вольових процесів, а також стани і властивості особистості представників різних етносів; різноманітність соціально-психологічних процесів і явищ, що виникають серед різних народів; етнічну свідомість і самосвідомість, етнічні цінності та характери; соціально-психологічні фактори етногенезу та ін.</p> <p>«Етнопсихологія» є теоретичною основою для формування у майбутніх фахівців здатності відслідковувати ментальні прояви психіки, визначати міру їх впливу на життєдіяльність особистості та динамічні прояви соціальної групи. Вона є міждисциплінарною галуззю знання на стику загальної, вікової, соціальної психології, етнології, культурної антропології.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p><i>Метою вивчення навчальної дисципліни «Етнопсихологія» є оволодіння здобувачами вищої освіти системою загальнотеоретичних та практично-орієнтованих знань, умінь і навичок стосовно усвідомлення національно-психологічних властивостей людини певної етнічної культури, її ментальності; розуміння соціально-психологічних механізмів творення і розвитку нації та психічних ознак етносу.</i></p> <p><i>Цілі курсу:</i> у результаті вивчення курсу Ви ознайомитеся із категорійно-понятійним апаратом навчальної дисципліни «Етнопсихологія»; дізнаєтеся про становлення та розвиток етнопсихології як науки; напрямки сучасних етнопсихологічних досліджень; психологію міжетнічних стосунків; мовні, діалектні відмінності етносів; етнопсихологічні функції культури; набудете умінь проводити соціально-психологічний аналіз міжетнічних відносин, визначати особливості впливу етнічного статусу особистості на її світосприйняття.</p>	
4. Компетентності	
<p>Вивчення навчальної дисципліни передбачає <i>формування у здобувачів вищої освіти компетентностей і програмних результатів навчання</i> відповідно до освітньої програми «Початкова освіта» <i>перший (бакалаврський) рівень:</i></p> <p>Загальні компетентності:</p> <ul style="list-style-type: none"> – здатність до пошуку, оброблення та аналізу, систематизації й узагальнення інформації, зокрема професійно-педагогічної, з різних джерел та формулювання логічних висновків; – здатність до розуміння чужих і продукування власних програм комунікативної поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуаціям спілкування, активній взаємодії з іншими мовленнєвими суб'єктами. Уміння володіти різновидами стилів мовленнєвого спілкування в ситуаціях запобігання та врегулювання конфліктів; – здатність активно, відповідально та ефективно реалізовувати громадянські права й обов'язки з метою розвитку демократичного суспільства. Здатність орієнтуватися у проблемах сучасного суспільно-політичного життя в Україні, застосовувати процедури й технології захисту власних інтересів, прав і свобод своїх та інших громадян, зокрема учнів початкової школи; використовувати способи діяльності й моделі поведінки, що відповідають чинному законодавству України. 	

- здатність діяти на основі принципів і норм етики, правил культури поведінки у стосунках із дорослими й дітьми на основі загальнолюдських та національних цінностей, норм суспільної моралі; дотримуватися принципів педагогічної етики (професійної етики вчителя початкової школи).
- здатність застосовувати знання, пов'язані із соціальною структурою та національною специфікою суспільства, з особливостями соціальних ролей; здатність до орієнтування у соціальних ситуаціях, розуміння соціального контексту художніх творів. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо; спроможність ідентифікувати себе з цінностями професійного середовища; наявність професійної позиції вчителя. Здатність до цінування та повага до різноманітності і мультикультурності; надання рівних можливостей учням різних національностей та різних розумових здібностей, толерантне ставлення до їхньої культурної спадщини, індивідуальних особливостей.

Спеціальні компетентності:

- здатність до застосування знань про особливості комунікативної діяльності учнів класу /учня початкової школи, взаємостосунки вчителя та учнів, закономірності педагогічного спілкування, соціальної ситуації, ситуацій міжособистісної взаємодії; вміння застосовувати ці знання у моделюванні навчально-виховного процесу в початковій школі;
- здатність учителя в будь-якій педагогічній ситуації орієнтуватися на всіх учасників навчально-виховного середовища, приймати правильні рішення і, як наслідок, досягати поставленої мети навчання й виховання.

5. Результати навчання

- знання сучасних теоретичних основ освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової загальної освіти, здатність критично оцінювати, безпечно застосовувати сучасні засоби інформаційних і комп'ютерних технологій в освітньому процесі;
- здатність до здійснення комунікації, зорієнтованої мовленнєве спілкування у процесі вирішення професійно-педагогічних задач, долати комунікативні бар'єри;
- здатність прогнозувати, проектувати та коригувати педагогічну комунікацію з іншими суб'єктами освітньо-виховного процесу початкової школи на засадах етики професійного спілкування, застосовуючи правила мовленнєвого етикету;
- здатність аналізувати соціально та особистісно значущі світоглядні проблеми, приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтацій;
- здатність створювати рівноправний і справедливий клімат, що сприяє навчанню всіх учнів, незалежно від соціально-культурно-економічного контексту.

6. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	18/8
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18/6
самостійна робота	54/76

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний/ Вибірковий
Шостий	Початкова освіта	Третій	вибірковий

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
Змістовий модуль 1. Етнопсихологія як галузь психологічної науки Тема 1. Психологічна сутність основних понять		[15, 17,	Підготуйте наукове повідомлення на тему: «У чому полягає значення етнічної психології та її місце в психологічній	Максимальна оцінка 5	тиждень

<p>етнопсихології.</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Етнічна психологія як галузь психологічної науки. 2. Об'єкт, предмет, завдання етнопсихології. 3. Принципи, функції та методи дослідження етнопсихології. 4. Сутність основних понять етнопсихології. 5. Зв'язок етнопсихології з іншими науками. 	<p>Лекція-презентація 2 год.</p> <p>Практичне заняття 2 год.</p>	<p>18,19, 20, 22]</p>	<p>науці».</p> <p>3 год.</p> <p>Складіть короткий термінологічний словник основних термінів з теми 3 год.</p>		
<p>Тема 2. Основні етнічні ознаки нації.</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціально-психологічна сутність поняття «нація». 2. Становлення і розвиток теорій нації. 3. Ментальність як інтегральна етнопсихологічна ознака нації. 4. Поняття етнічної маргінальності. 	<p>Лекція 2 год.</p> <p>Практичне заняття 2 год.</p>	<p>[15,17,18, 19, 20, 22]</p>	<p>Підготуйте план та основний зміст бесіди для учнів початкових класів на тему: «Чи потрібно вивчати свій родовід».</p> <p>2 год.</p> <p><i>Анотування:</i> Драгоманов М.П. Чудацькі думки про українську національну справу. Київ, Либідь. 2001. С.461-558. 4 год.</p>	<p>Максимальна оцінка 5</p>	<p>тиждень</p>
<p>Тема 3. Культура як об'єкт відродження і втілення національної психології.</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Культура як психологічне поняття. 2. Чинники розвитку культури. 3. Функції культури. 4. Взаємозв'язок між культурою та етносом. 5. Основні етнопсихологічні підходи до вивчення культур. 6. Народні звичаї як психологічне явище. 7. Національний культурний спадок 	<p>Лекція 2 год.</p> <p>Практичне заняття 2 год.</p>	<p>[15,17,18, 19, 22]</p>	<p>Підготуйтеся до дискусії на тему: «Що таке культура і як ми її засвоюємо».</p> <p>6 год.</p>	<p>Максимальна оцінка 5</p>	<p>тиждень</p>
<p>Тема 4. Розвиток етнічної ідентичності.</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття та етапи становлення етнічної ідентичності. 2. Стратегії підтримання етнічної ідентичності. 3. Проблема зміни етнічної ідентичності. 4. Вплив соціального контексту на формування етнічної ідентичності. 	<p>Лекція 2 год.</p> <p>Практичне заняття 2 год.</p>	<p>[15,17, 18,19,22]</p>	<p>Письмово підібрати за творами українських письменників психологічний опис образу українця.</p> <p>6 год.</p>	<p>Максимальна оцінка 5</p>	<p>тиждень</p>
<p>Тема 5. Етнічна свідомість та самосвідомість.</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття «етнічної свідомості» й «етнічної самосвідомості». 2. Етнічна самосвідомість, її структура та функції. 3. Національна свідомість та її складові. 4. Національна самосвідомість. 5. Національні почуття. 	<p>Лекція 2 год.</p> <p>Практичне заняття 2 год.</p>	<p>[15,17,18, 19,22]</p>	<p>Розробити вправи для тренінгу на тему: «Як людина усвідомлює свій зв'язок з народом».</p> <p>6 год.</p>	<p>Максимальна оцінка 5</p>	<p>тиждень</p>

<p>Тема 6. Національно-культурна специфіка мовленнєвого спілкування.</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Національна специфіка мовленнєвого спілкування як об'єкт наукового дослідження. 2. Класифікація національно-культурних чинників спілкування. 3. Етнічні відмінності у мовленнєвому спілкуванні. 	<p>Лекція 2 год.</p> <p>Практичне заняття 2 год.</p>	<p>[15,17,18,19,22]</p>	<p>Напишіть есе на тему: «Національна специфіка мовленнєвої поведінки.» <i>3 год.</i></p> <p>Підготуйтеся до дискусії на тему: «Двох рідних мов не буває.» <i>3 год.</i></p>	<p>Максимальна оцінка 5</p>	<p>тиждень</p>
<p>Тема 7. Етнічні традиції та ділове спілкування.</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мовознавчі дослідження етнічної самобутності. 2. Діловий етикет у різних країнах. 3. Особливості британського ділового стилю. 4. Американці й ділові стосунки. 5. Ділове співробітництво у Франції. 6. Мова ділового спілкування в Німеччині. 7. Ділове спілкування з японцями. 8. Діловий стиль та етикет у Китаї. 9. Діловий світ Швеції. 10. Ділове спілкування з італійцями. 	<p>Лекція 2 год.</p> <p>Практичне заняття 2 год.</p>	<p>[17,18,19,22]</p>	<p>Проілюструйте на прикладах рівні етнічних відмінностей мовленнєвого спілкування (4-5 прикладів). <i>6 год.</i></p>	<p>Максимальна оцінка 5</p>	<p>тиждень</p>
<p>Тема 8. Етнопсихологія українців.</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Психологічні особливості українського етносу. 2. Український менталітет. 3. Сім'я і формування українського національного характеру. 4. Екологічний чинник формування української свідомості. 5. Вплив історичних та релігійних чинників на формування української самосвідомості. Українські родинні цінності. 	<p>Лекція 2 год.</p> <p>Практичне заняття 2 год.</p>	<p>[8,13,17,18,19,21,22,23,24]</p>	<p>Письмово описати автостереотип українця. <i>6 год.</i></p>	<p>Максимальна оцінка 5</p>	<p>тиждень</p>
<p>Тема 9. Етнічні конфлікти: чинники виникнення та шляхи врегулювання.</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття і форми етнічних конфліктів. 2. Теорії виникнення етнічних конфліктів. 3. Види і стадії етнічних конфліктів. 4. Чинники та шляхи врегулювання етнічних конфліктів. 	<p>Лекція 2 год.</p> <p>Практичне заняття 2 год.</p>	<p>[17,18,19,22,23,24]</p>	<p>Схематично представте чинники і типологію міжетнічних конфліктів. <i>6 год.</i></p>	<p>Максимальна оцінка 5</p>	<p>тиждень</p>

7. Система оцінювання курсу	
Загальна система оцінювання курсу	<p>Оцінювання знань студентів з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до ПОРЯДКУ організації та проведення оцінювання успішності студентів університету. Система оцінювання включає <i>поточний, модульний та семестровий контроль знань</i>.</p> <p><i>Поточний контроль</i> здійснюється під час практичних занять і передбачає усні відповіді здобувачів на теоретичні питання. Максимальна оцінка кожного заняття – 5 бали. <i>Участь у практичних заняттях упродовж семестру – 45 балів.</i></p> <p>Підсумковий контроль – залік.</p> <p>Самостійна робота – 1-5 балів.</p> <p>Оцінювання індивідуальних творчих завдань – 1-20 балів.</p> <p>Контрольна робота – 10б.</p> <p>Підсумкове тестування – 20 балів.</p>
Вимоги до письмової роботи	<p>Передбачена одна контрольна робота (<i>1-10 балів</i>), що складається з 2 теоретичних питань (<i>6 балів</i>) та 1 практичного (<i>4 бали</i>). Також враховуються виконання завдання частково-пошукового та творчого рівнів. Передбачене одне письмове підсумкове тестування (максимум 20 балів).</p>
Практичні заняття	<p>Оцінюється відвідуваність усіх 9 занять упродовж семестру за 5-бальною шкалою.</p> <p>Виступи на практичних заняттях (за заняття від 1-до 5 балів кожне) – 1-45 балів;</p> <p>Оцінювання самостійної роботи: 1-5.</p>
Умови допуску до підсумкового контролю	<p>При виставленні допуску до заліку враховуються навчальні досягнення студентів (бали), набрані на поточному опитуванні під час аудиторних годин, при виконанні завдань для самостійної роботи, а також бали підсумкового тестування.</p>
8. Політика курсу	
<p>Студентам необхідно дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки їх порушення, що визначаються Положенням про запобігання та виявлення плагіату у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/. Відвідування занять є важливою складовою навчання. Лекційні заняття не відпрацьовуються, але знання лекційного матеріалу обов'язкове. Пропуски практичних занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку. Відпрацювання пропущених занять відбувається у формі індивідуальної бесіди під час годин, відведених на консультування студентів. Однією з вимог є відповідальне ставлення до виконання завдань самостійної роботи, опрацювання необхідної інформації, наукових джерел, тестових та інших завдань, викладених на сайті дистанційного навчання. Результати виконання завдань самостійної роботи перевіряються на кожному практичному занятті. У процесі вивчення курсу студент повинен добре володіти навчальним матеріалом, демонструючи належний рівень пізнавальної активності та творчого розвитку.</p>	
9. Рекомендована література	
Базова	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Баронин А. С. Этническая психология. Київ: Тан-дем, 2000. 264 с. 2. Вундт В. Психология народов. Москва: ЭКСМО, Пресс, 2001. 864 с. 3. Гнатенко П. І. Український національний характер. Київ. 1994. 4. Данилюк І. В. Історія психології в Україні : Західні регіони (остання чверть XIX – перша половина XX століття). Київ, 2002. С. 37-57. 5. Євтух В.Б. Український етнос: структура і характер взаємодії з навколишнім середовищем. Вісник АН України. 1993. №10. С.56-69. 6. Крысько Г.В. Этническая психология. Москва, Академия, 2008. 320 с. 7. Куєвда В. Психологічні ретроспекції української етнокультурної моделі : монографія. Кіровоград, 2013. 104 с. 8. Кульчицький О. Риси характерології українського народу. Енциклопедія українознавства. Загальна частина: у 2 т. Інститут української археографії та джерелознавства НАН України. Київ, 1995. Т.2. С.708–718. 	

9. Лисий І.Я. Менталітет і духовна культура українців. Філософська і соціологічна думка. 1995. №11-12. С.37-60.
10. Лозова О.М. Методологія психосемантичних досліджень етносу : монографія. Київ: ВД «Слово», 2011.
11. Львовичкіна А.М. Етнопсихологія : навч. посіб. Київ: МАУП, 2002, С. 20-21.
12. Налчаджян А.А. Етнопсихологія. СПб. Питер, 2004. 381 с.
13. Пірен М. Етнопсихологічні процеси у сучасній Україні. Київ, 1999. 326 с.
14. Пірен М. Основи етнопсихології : підручник, Київ, 1996. 245 с.
15. Пірен М.І. Етнопсихологія : підручник. Рек. МОН. Київ: Університет «Україна», 2011. 326 с.
16. Савицька О.В., Співак О.В. Етнопсихологія : навч. посібник. Рек. МОН. Київ: Каравела, 2011. 264 с.
17. Степко М.Т. Буття етносу: витоки, сучасність, перспективи (філософсько-методологічний аналіз). Київ: Товариство «Знання» КОО, 1998. 251 с.
18. Стефаненко Т.Г. Етнопсихологія. Москва: Аспект-пресс, 2003. 368 с.
19. Фурман А. Психокультура української ментальності. Тернопіль, 2011. 168с.
20. Цюняк О.П. Етнопсихологія: навчальний посібник для студентів спеціальності «Початкова освіта. Практична психологія». Івано-Франківськ: «ЯРИНА», 2018, 132 с.
21. Янів В. Нариси до історії української етнопсихології. Київ, Знання, 2006. 342 с.

Додаткова

22. Боришевський М.Й. Національна самосвідомість та ідентифікація громадян як чинник демократичних перетворень в українському суспільстві. Соціально-психологічний вимір демократичних перетворень в Україні. Київ: Український центр політичного менеджменту, 2003. С.138–144.
23. Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть? Київ: Знання. України, 1991, 240 с.
24. Ле Бон Г. Психологія народів и масс. Психологія толп. Москва, 1998. С. 14–121.
25. Ярема Я. Українська духовність в її історично-культурних виявах. Збірник «Перший український педагогічний конгрес 1935 р.». Львів, 1938. С.16–88.

Інформаційні ресурси

26. Етнопсихологія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення: 02.09.2019).
27. Кордоцентризм URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> дата звернення: 02.09.2019).
28. Львовичкіна А. М. Етнопсихологія : навчальний посібник URL: <http://subject.com.ua/pdf/180.pdf> (дата звернення: 02.09.2019).
29. Микола Шлимкевич – філософ української синтези. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/956740.html>(дата звернення:02.00.2019).
30. Нація. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Нація>(дата звернення: 02.09.2017).
31. Нація. Енциклопедія історії України, Т. 7: Редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. К.: В-во «Наукова думка», 2010., URL: [http://www.history.org.ua/? termin=Natsiia](http://www.history.org.ua/?termin=Natsiia) (дата звернення: 02.09.2017).
32. Савицька О. В. Етнопсихологія : навчальний посібник. URL: <http://westudents.com.ua/knigi/501-etnopsihologiya-savitska-ov.html>. (дата звернення: 02.09.2017).
33. Тест Кеттелла. URL: <http://psycabi.net/testy/293-16-faktornyj-lichnostnyj-oprosnik-r-b-kettella-metodika-mnogofaktornyj-oprosnik-kettella-test-ketela-16-pf.>(дата звернення: 02.09.2017).

Викладач

Цюняк Оксана Петрівна